

BODOLAY GÉZA

GILING-GALANG, SZÓL A HARANG, BOLDOGSÁGUNK HATÁRTALAN ALJÁBAN

Hála! A drága fenntartónak: Hála - munkát ő ad nekem. Hálám e boldog dalban szárnyal, a dal a fegyverem!

Amikor az alapkérdések kerülnek szóba, szinte mindenki a rögeszméihez kanyarodik vissza - ezek általában még huszonéves korban véglegessé alakulnak.

Miután jól tudjuk, hogy bizonyos alapigazságokat nem lehet elégszer elismételni, élnék ezúttal a véleménynyilvánítás lehetőségével, már csak azért is, mert immár a harmadik évadomat kezdem direktorként Kecskeméten, s ebből a helyzetből ugyanazt más-honnan látja az ember.

Évek óta állandóan felteszik a kérdést kollegák és színészek: „ÉS A VAROS?” -Íme a „Városnak” frott nvári beszámoló részletei:

A.

„Az 1999-2000-es évadban mind a nézők mind a bérlők, mind az előadások száma nőtt az előzőekhez képest.

Mielőtt bárki arra a következtetésre jutna hogy egyetlen feladat a mindenkorri számok növelése, és akkor a határ a csillagos ég - szeretném leszögezni, hogy tevékenységünknek csak egyik mutatója a mindenkorri nézettségünk.

Bátor, nem szokványos programot kínáltunk.

Még a biztosnak nevezett zenés előadásaink is hordozták a kihívás izgalmát, a *Godspell* és az *Oliver!* egyaránt új utakon haladt, Shakespeare-t új fordításban, a jól ismert operett dallamokat új, kecskeméti történettel nézhatték meg az érdeklődők.

Saját két rendezésemet szándékosan hagyom a végére: Wyspiański bemutatásával a magyar színházak igen régi adósságán enyhítettünk valamit: ekkora szériát soha Magyarországon nem futhatott a *Menyegző* eleddig. Madách *Tragédiája* a karlsruhei Európai Kulturális Napokon kívül a budapesti Országos Színházi Találkozóra is meghívást kapott - ezen szakmai rangnál azonban lényegesen fontosabb, hogy a város tizenévesei lelkesen figyeltek egy olyan klasszikus mű előadásán, melynek elolvasására a tanár kollégáknak nem minden tanuló sikerült rábírniuk.

A legfontosabb kérdéshez érkezünk: igen komolyan szeretném kérni a képviselő-testület segítségét a város tanulóifjúságának mint legfontosabb nézőrétegünknek a bevonásához.

A nézettségi adatokból világosan kitűnik, hogy a művészetében és áraiban egyaránt legolcsóbb, egy évtizeddel ezelőtti nézőszám-csúcsok könnyedén felülmúlhatóak lennének, ha a kecskeméti iskolások teljes lét-számában a színház nézőivé válnának.

Közös felelősségünk ebben az esetben kettős: a városi és a központi költségvetésen keresztül a színházunkra szánt adófizetői pénzből valóban a művészet felé terelő, igazi színházat próbálunk-e létrehozni, avagy a bővült tartósítjuk-e utolsó lehetetünkig.

Senkinek nem jutna eszébe az irodalom- vagy a művészettörténet-órán Courths-Mahler vagy Berkesit olvastatni, avagy éppen gomolyagos cicákat vetíteni képzőművészet címén.

Miért gondolja bárki, hogy a színházban más a feladat, mint a társművészetek terén? Ami a bevételeinket illeti, az egész felől tekintve elhanyagolható a különbség az úgynevezett „populáris” és a „komoly” produkciók

tári bevétele között. Továbbra is bérlőink adják a nézőközönség meghatározó többségét.

Hosszan tudnék érvelni, bár sokaknál nyilván teljes nyitottságra találnék: ha valamiképp kulturális és oktatásügyünk templomának tekintenék a színházunkat is, akkor a lehető leghasznosabb módon használhatnánk az épületet, eredeti céljának megfelelően.

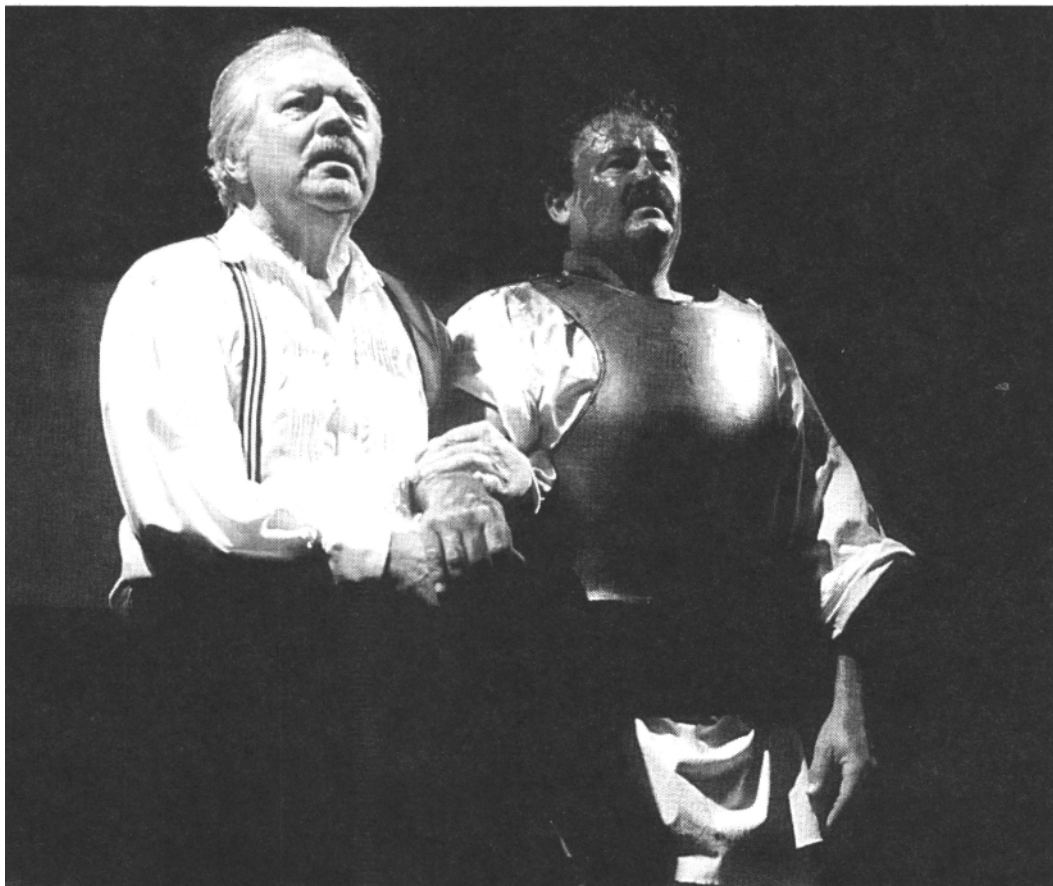
Minden valódi változást jelentő megoldási javaslatot örömmel várok ezen a téren. Ettől nem válunk ifjúsági színházzá - de nekünk nem kell félnünk attól, amitől nem egy színidirektor joggal retteg: hogy az unatkozó gyerekek majd szétbomlasztják illedelmesen unalmas előadásait.

Nagyszerű *Csongor és Tündét* hoztak át kecskeméti diákszínjátszóink a Kamarába.

Továbbra is nyitottak akarunk maradni mindenre, ami az ifjúság és a lelkes pedagógusok felől jön.

Nem győzöm hangsúlyozni a jelentőségét: teljes osztályok érettségiznek le a mi mandátumunk idején.

Jól ismerem a tanár kollégák egy részének fenntartásait, de úgy hiszem, hogy ha a színház vitáink központjává válhat, máris tettünk valamit, ha mást nem, hát gondolkozni, vitat-

Fekete Tibor és Sirkó László a *Magyar menyegzőben*

kozni tanítottuk közös tanítványainkat. Ahogy egyébként a mindenkori legnagyobbak mindig is tették.

C

A kecskeméti színház nem küzd megoldhatatlan finanszírozási problémákkal. A költségvetésből ebben az évben is ki fogunk jönni. Eközben - hogy csak a szomszédos alföldi műhelyeket nézzük - a szegedi költségvetés egyötödéből, a szolnoki feléből működünk. Ugyanakkor a legalulfizetettebb színházi emberek Kecskeméten működnek, a színészi, rendezői, műszaki gázsik jóval az országos átlag alatt vannak. Ha ezen a helyzeten közösen nem tudunk változtatni, akkor az évek óta emlegetett rémkép a színház ellehetetlenüléséről valósággá válhat.

Tisztelettel arra kérem a szenátor hölgyeket és urakat, hogy összes, színházunkkal kapcsolatos kérdésüket nekem tegyék fel, és ne a szokásos mendemondákból tájékozódjanak.

Különös intézmény a miénk - mindenkor lesznek olyan érdekek, amelyek érveket keresnek a saját mellőzöttségük orvoslásához."

Ez utóbbi mondatot persze az egész „szakmához” is intézhettem volna. Eddig vala a közgyűlésen.

Mit tehetnék hozzá a fentiekhez?

D.

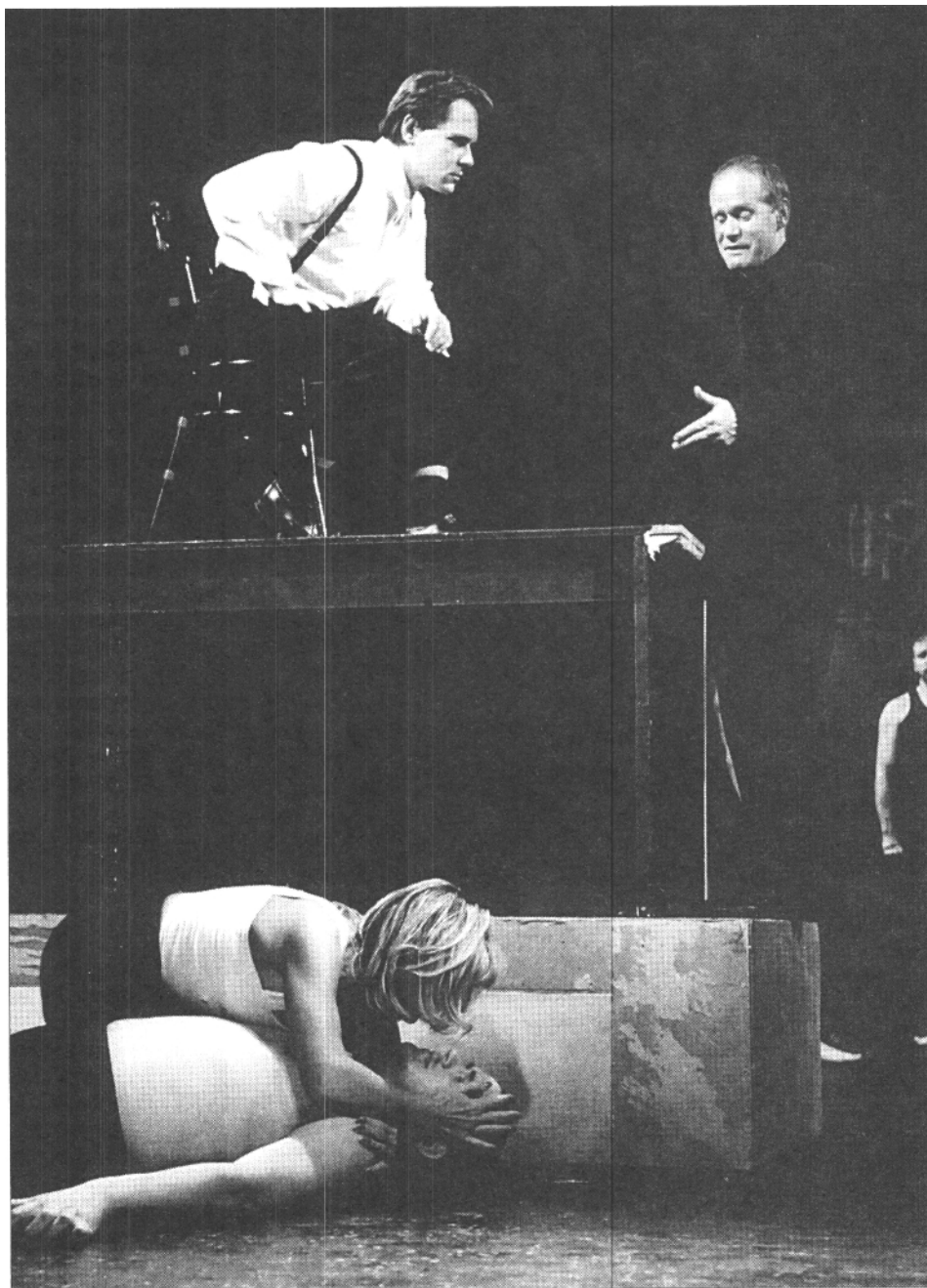
Mostanában ismét felvillonganak a régi viták halovány visszfényei: vajh mely irányba robbogjon a földgolyóval párhuzamosan a Színház?

Címkézésben továbbra sincs hiány: a kommersz ócskaságok sora mindenkor a Közönségre fog hivatkozni. (Mindenkori ők lesznek többen - a minden giccsgyártók már említett leghíresebb Hedwig tantija irtatlan példányszámokban kelt el Németországban.)

Aki a közönséget lehülyézi, az ostoba - a kérdés valójában az: vajon nagynéném vagy fiaim ízlésficamaira legyek-é tekintettel. Hiteles művész ezzel nem nagyon törődhet. Tom Wolfe és Esterházy Péter egyaránt magának ír, miközben természetesen tudja, hogy vannak olvasói. Ha éppen sokaknak tetszik, sőt: műve bestseller - akkor ettől legyek boldogok az olvasók.

Mainapság az olvasónak idézni, pláne hosszan idézni: illetlenség. Mégis megteszem ismét. Még hozzá egy agyonvitatott szerzőt, az idén százéves Németh Lászlót - még hozzá *A minőség forradalmát*:

„Bizonyítsam-e magam előtt, hogy mennyire undorodom a kortársak színpadától? Az emberek egy polgári ebédelt akarnak látni, ahol a népszerű színésznő személyesen méri a levest, vagy keni a vajjas kenyert. A kenyér igazi kenyér legyen, a vaj igazi vaj. Ha a színésznő ugyanazt csinálja a színpadon, amit a néző odahaza: az az élethűség. Ha jobban belekanyarint a kenyérbe: az a humor. Hogy robbantsa szét az ember ezt a tisztas polgári ebédelt, melynek asztaláról nem hiányozhat a filéterítő s az ismert parasztszobát, melynek faláról nem hiányozhat a virágos tányér. Mit kezdjünk ezzel a színpaddal, melynek az ideje együtt tartozik járni a néző zsebórájával, s a tőmondatokban beszélő színész csak annyi

Az egyiptomi színház ember tragédiájából

szót használhat, mint egy lipótvárosi zsúr vagy egy szilasbalhási lakodalom közönsége. Föl lehet forgatni ezt a színpadira tálalt valóságot úgy, hogy az emberek belenyugodjanak? Meglődtetni a falióra ingáját, hogy a zsebórájukat figyelő néző abszurdumot ne kiáltson? Elválni a képzelet és vers szilipjeit, hogy el ne szundítson?

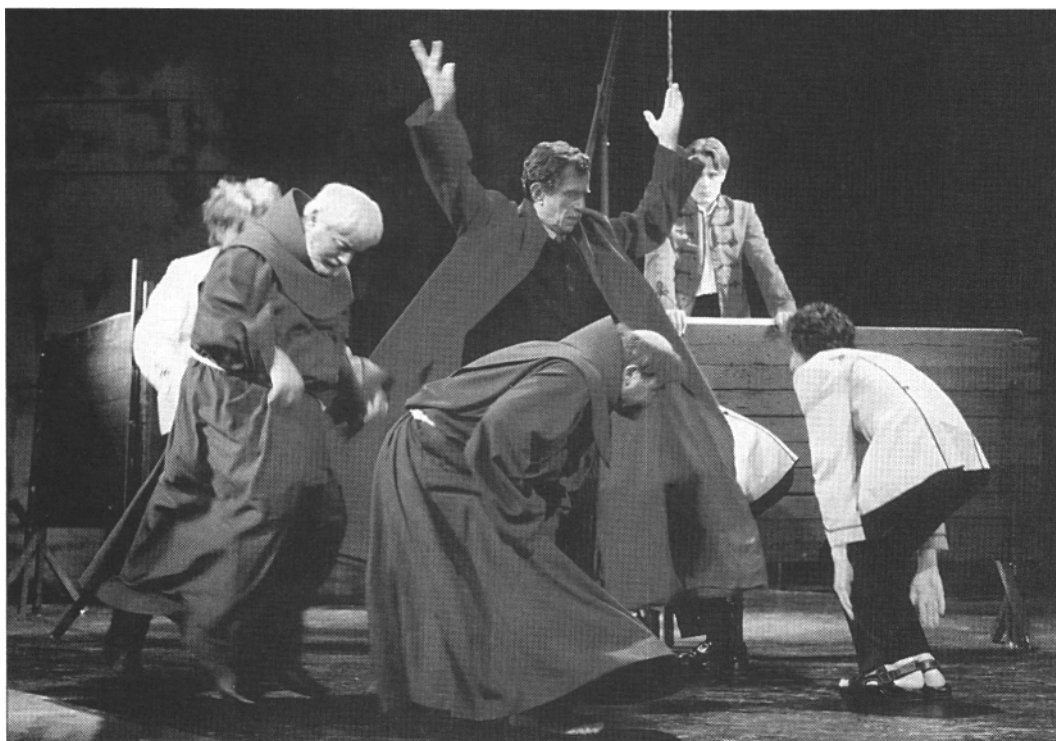
Sokat tűnődtem ezen az »új műfajon«. A döntő kérdés: vannak-e egyáltalán olyan műfajok, melyeket a huszadik század talált ki vagy virágoztatott fel, s a tömeg is örömet leli bennük. Első pillanatra úgy látszott, hogy ilyen műfaj egyáltalán nincs. Azonban ne számítsuk a műfajokat az óda felől: induljunk ki alulról, a bukfenc és a divatbemutató irányából. Így elébb ráakadunk a huszadik század saját műfajaira. Ezek: a revü, a burleszk és a pamflet."

A színház csak akkor működik, ha nézik. Ures székeknek nem igazán érdemes - ugyebár. De vajon az eleve túlméretezett, a helyzetből fakadóan eleve szubvención tengődő színházaknak érdemes-e ennyi ócska kom-

merszet játszani a nem létező bevételi mutatók érdekében? Kimutatjuk-e végre, hogy az „Itt a hacacaré, ezt kapd be” jellegű színi mutatók vajon valóban gazdaságosabbak-e, mint az igényes színházra törekvő előadások?

Meglepő, bejelentést kell tennem: ha a gazdaságosság felől nézzük, akkor jelen helyzetünkben valójában érdemesebb Turgenyevet és Parti-Nagy Lajost, Madáchtot vagy Wyspiarskit játszani, mint irtatlan jogdíjakkal terhelt *muzikelleket* vagy háromdízletes zenekaros-sztáros *operettit*. Ez utóbbiaknál semmivel sem jobb a szaldó, de a látogatottság különbsége sem szignifikáns. Kecskeméten, ha nagyon megy egy darab, akkor huszonöt-nyegen jegy is elkel esténként a pénztárban. Ha kevéssé megy, akkor tizenöt jegyet vesznek. Az ötszázhetven fős nézőtéren ez a differencia elenyészik.

A bérlők nélkül az egész „ékszerdobozt” be lehetne zárnai a kongás okán. (Egészen kitűnő előadásokat láttam tizen-egynéhány éve, összesen tizen-egynéhány másik nézővel a nagyszínházban - Jancsóék idején, akik el-

A legújabb bemutató: A beszélő köntös (Walter Péter felvételei)

kövezték azt a bátran voluntarista huszárvá-
gást, hogy megszüntették a bérletet.)

A színház bezárását remélhetőleg senki
nem meri vállalni, pláne, hogy százhat éve a
salzburgi Landestheater szebb változatát ide
építettük a Városházával szembe - hadd le-
gyen végre város az a város! Kár, hogy utóbb
nem épült föl a rendőrség mellé a párizsi
Beaubourg párja is - akkor még bírtuk vón
hitelek, s most az egykori művészettörté-
nész évfolyamtársakkal iddoggálhatnék a Ca-
sablancában, ahol manapság már csak kóbor
bérgyilkosok mulatoznak.

Ha viszont eleve rendkívül nyomott jegy-
áron működtetett, ünnepi, (valójában teljesen
fölösleges, de gyönyörű) tűzijáték jellegű
szolgáltatást nyújt a színház - a mindenkori
adófizető mecénások, donátorok, szponzorok
jóvoltából -, nos, akkor tulajdonképpen ki-
nek kell eldöntenie, hogy mit s mi módon
prédikáljunk Thália templomaiban e gyönyör-
rűségek ezredfordulóján?

Merthogy a bérlet- és jegyfizető kedves
közönség a költségek tíz-tizenöt százalékát
hozza be országszerte. Akkor viszont tekint-
hetnénk a mindenkori Napkirály ízlését is
mérvadónak. Ez még jóra soha nem vezetett, a
jobb napkirályok éppen ezért a pimasz Mo-
lière-ekre bízta a dolgot.

Esetleg lehetne meghatározó a saját ízlé-
sünk - már akinek egyáltalán van ilyes. Újabb
háttorzongató kijelentést, sőt felkiáltást
teszek: valójában ez történik!

Igazából ma Magyarországon sem gazda-
sági, sem ideológiai kényszer nem presszionál
senkit, hogy direktorként mit játszsasson.
Összeállíthat egy Arrabal-Bernhard-Beckett-
Dorst-Hirson-Ionesco-J Jasiński-Mayenburg-
Wilson-évadot - és semmi különös nem fog
történni. Hasonlóképp akkor sem, ha az öt
itthon ismert bohózatocskát csupa
agyonszócsált és rég levezített mjuzi-izével
fűszerezve nyomatja pléjbekről. Ez utóbbi-
aknál kicsit hosszabb lesz a taps. (Valamint az
az egy, akiről már Shakespeare is írt a
Hamletben - nos, ez az egy talán hangosab-

ban fog szentségelni - magában.) A kultúrüz-
leti vállalkozás bevételi oldala a már vázolt
okokból semmiképp nem lesz számottevő.

Ha ez kiszámítható, akkor mi az oka, hogy a
magyar színművészet színe-virága odanyi-
latkozik olykor - komolyan számító szín-
házcsinálókkal egyetemben -, hogy leginkább
mégis a legrimitívebb bővliztatás volna a
nemzeti cél immár. Nos, e mérvadó személyek
mérvét általában igen egyszerű anyagi érdekek
vezérlik - az egykori (immár egyetemmé
avanzsált) Főiskoláról hozott, mérhetetlen
ízlésficam-gyűjteménnyel párosuló, gyáván
jellemtelen műveletlenségen kívül.

Kitérhetnék erre részletesebben is - de íz-
léstelen volna.

A műanyagfelhasználó-barát kulinárszínház is
az adófizetők pénzét sörja - magyartanárr
kollégák, lázadjunk föl!!

Eljött az athéni demokrácia ideje, felebará

taim, a színes színházi unalomban!
Ha ugyanis a színház, a hadsereghez
hasonlóan, a (remélhetőleg továbbra
is) teljesen fölösleges költségvetési
luxustételek közé tartozik - úgy a
polgárainknak akár fizethetnének
készpénzben is azért, hogy
szellemüket a kereskedelmi
szappanoperák és a szubvencionált
istentiszteletek szüneteiben szín-
házon pallérozzák.

Ahogy jobb városok ezt anno a
görögöknél tették. Fizettek, tudniillik.

Valójában máris ez történik - csak
sajnos éppen a legérdeklődőbb
rétegeknek még a jelenlegi
szimbolikus jegyár is sok.

Gyakorló szülőként mondom:
boldog lennék, ha az iskola ugyanúgy
el-cipelné kamasz kölkeimet a
színházba, ahogy huszon-egynéhány
éve minket - persze ha volna mit
nézni. Akad színház, mely rendkívül
pocsék színvonalon bár, de ebben az
„ifjúsági” űrben működik.

Ha ezen a területen valódi szel-
lemi rivalizálás indulhatna meg,
azon mindenki nyerne: néző, szín-
ház, pedagógus és diák - nem is

beszélve a jövőről, ami ugyebár nekik fé-
nyeskedik.

*Téessük kötelezővé az ingyenes színházba
járást a középiskolákban - és győztünk!* Ez a
megoldás semmivel sem „korszerűtlenebb”,
mint maga az európai színjátszás vagy az
iparüzési adó. Európán kívül a mi épülete-
inkhez igazítható színházszerűség nem nagyon
létezik. Az elhagyott oltárnak is lehet-nek
mártírjai, óh - Amerika.

„Minden kedves bérlőnknek örömeiben
gazdag, törökökben szegény új évezredet kíván-
unk!” - ezzel zárul *A beszélő köntös 2000*
őszen Kecskeméten - Mikszáth után szabadon.

Szeretettel várjuk a nézőket. Az öreg rockere-
ket és az ifjú tudósokat, a frissen mosdott el-
adólányokat és a nyugdíjas folyamhájó-kapi-
tányokat. Hedwiget, Lédát, Csinszkát, Bandit,
Lajost, Vilmost, Jozsifot, Billt - mindenkit.

A JÓZSEF ATTILA SZÍNHÁZ IGAZGATÓSÁGA pályázatot hirdet

MAGYARORSZÁGON JÁTSZÓDÓ, MAI TÁRGYÚ VÍGJÁTÉK MEGÍRÁSÁRA

Színpadai szerzőink az 1900-as évektől kezdve a főváros színházi életét jellegzete-
sen pesti, közép-európai bölcsességgel, humorral megírt művekkel gazdagították.
A műfaj fél évszázadon át hazai és nemzetközi sikert aratott. A közönség igénye
a kortárs történetek vígjátéki feldolgozása iránt változatlan. Színházunk repertoár-
jában a vígjáték áll a középpontban, ezért hirdetjük meg pályázatunkat.

Díjazás: I. díj:	800 000 Ft
II. díj:	500 000 Ft
III. díj:	200 000 Ft

- Benyújtási határidő: 2001. június 30. •
- A beérkezett alkotásokat felkért bíráló bizottság minősíti. •
- Eredményhirdetés: 2001. szeptember 15. •
- A díjazott vígjáték(ok) terveink szerint 2002-ben bemutatásra kerülnek. •
- A pályázat Budapest Főváros Önkormányzata segítségével jött létre! •